№ 115 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 31 **1901** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 31 № 115

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հսկողութիւն հիւանդների վրա.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Երեւանից. Նամակ Շուշուց. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Իտալիայում.

ՀՍԿՈՂՈՒԹԻՒՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՎՐԱ

Ժողովրդական առողջապահութեան ընկերութիւնը վերջին ժամանակը ուշք դարձրեց մի հանգամանքի վրա, որ նպաստում է վեներական ախտերի տարածմանը ընտանիքներում: Դա ծառաների հիւանդանալըն է այդ ախտերով: Ծառաներից հիւանդութիւնը անցնում է ընտանիքի անդամներին զանազան միջոցներով, որոնց մէջ դեր են կատարում երեխաներին համբուրելը, նոյն ամաններից ուտել խմելը և ուրիշ դէպքեր: Մայրաքաղաքներում կատարած դիտողութիւններից նկատված է, որ ծառաների մէջ վեներական հիւանդութիւնները շատ տարածված են և որ հիւանդ ծառաները կազմում են մի հինգերորդ մասը բոլոր այդ տեսակ հիւանդութիւններ ունեցողների:

Ընկերութիւնը, գրաւելով այդ տեսակ մի ցաւալի երեւոյթի վրա հասարակութեան ուշադրութիւնը, անկարող եղաւ դրական միջոցներ ցոյց տալ կռուելու չարիքի դէմ: Ճիշդ է, կարելի է բոլոր այն գրասենեակներին, որոնք ծառաների համար տեղեր են որոնում, պարտաւորեցնել, որ նրանք ենթարկեն ծառաներին բժշկական քննութեան և ապա առաջարկեն ընտանիքներին, սակայն դա քիչ կօգնէ գործին, որովհետև հիւանդ ծառաները կաշխատեն խուսափել գրասենեակներից, կամ ձեռք կը բերեն կեղծ վկայականներ իրանց առողջութեան մասին: Ծառաները մեծ մասը վարձվում են առանց գրասենեակների օգնութեան և ուրեմն չեն ենթարկվի հետազօտութեան:

Անկասած, ընտանիքները կարող էին, իբրև պարտաւորիչ մի սովորութիւն, պահանջել ծառաներից ներկայացնելու վկայականներ իրանց առողջական դրութեան մասին, սակայն գործնական կեանքի մէջ շատերը այդ չեն անի, խուսափելով անախորժ խօսակցութիւններից և թիւրիմացութիւններից: Ցամենայն դէպս անհրաժեշտ է, որ ընտանիքներն ունենան հսկողութիւն ծառաների առողջութեան վրա և կասկած երեւալու դէպքերում դիմեն բժշկական զննութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Մայիսի 18-ին

Ջրի հարցը դարձել է մի դամոկլեան սուր, որը շարունակվում է կախված մնալ Երեւանի գլխին. Նրանով զբաղված են մտքերը, քաղաքային խորհրդի նիստերը եւ շատախօս ճառախօսները: Այսպէս, բաւական մանաւոր եւ հերթական նիստերից յետոյ, այսօրվայ նիստը, որ երէկվայ հերթականի շարունակութիւնն էր, նոյնպէս նուիրված էր ջրի հարցին:

Եւ որքան քննվում է նա, նոյնքան բարդութիւններ են առաջ գալիս, չը նայած այն հանգամանքին, որ հարցն արդէն մօտեցած է համարվում իր լուծման, նայած ժողովրդի այժմեան տրամադրութեան եւ ձայնաւորների ցանկութեան: Այժմ երկու արգելքներ դեռ մնում են. ձայնաւոր Մնացականեան յամառ կերպով հակառակւում է ջրի կօնցէսիան տալ Միխայլովին եւ այսօր խորհրդին տուել է մի յայտարարութիւն՝ դարձեալ կօնցէսիան Միխայլովին տալու դէմ, որի տակ ստորագրող չորս ձայնաւորներից առաջինն է Մնացականեան, երկրորդը՝ մի խաթրաշահ վաճառական եւ մնացածը երկու Թուրք ձայնաւորներ:

Երկրորդ արգելքը մեր դրացի Թուրք ժողովուրդն է, որը իբր թէ պատրաստվում է մի հանրագիր բողոք տալու ջրի առիթով: Ջայնաւոր Փանահ-խանը, մի դիրք ունեցող եւ բաւական խոհուն Թուրք, մի ժողովում յայտնեց, որ Թուրքերը հակառակ են առուները փակելուն, «առուները մի փակէք, իսկ ջուրը ինչ ձեւի բերելու լինէք՝ նրան հակառակ չեն լինելու»: Մեր դրացի Թուրքերի այս պահանջը ոմանք կապում են իբր կրօնական խնդիրների հետ, իսկ ոմանք նիւթական հաշիւների հետ. որն էլ լինի, դուման, մանաւորապէս քաղաքագլուխը, աշխատում են այդ պահանջը կատարած լինել: Բայց թէ արդեօք Միխայլով կը համաձայնվի առուները ձմեռվայ երեք ամիսներին չը փակել, այդ դեռ եւս հարց է:

Բայց մի րոպէ ենթադրենք նոյն իսկ, որ այդ առիթով համաձայնութիւն չը կայանայ. բայց մի՞թէ մեր դրացի Թուրք ժողովուրդը մի այդպիսի դատարկ պատճառաբանութեամբ ամբողջ քաղաքը կը պատժէ, դատապարտելով նրան ապրել այսպիսի դժոխային պայմաններում: Մենք սպասում ենք, որ հասկացող դասը գոնէ կը վերացնէ այդ սխալ կարծիքը իր միջամտութեամբ, եւ մեզ չի զրկի մարդավայել ջուր ունենալուց:

Համաձայն Միխայլովի գրութեան, մայիսի վերջերում նա լինելու է այստեղ եւ 31-ի հերթական նիստում վերջնական որոշումը տեղի կունենայ. սպասենք այդ օրին էլ:

Այսպիսի հարցերի ընթացքում տարածել են մի չարախօսութիւն, որը զզուանք է ազդում իր ստոր, գարշելի միտումներով: Մեր ներկայ քաղաքագլուխը, որպէս մաքուր եւ անշահախնդիր մարդ, յայտնի է մեր քաղաքում. այդ կը խոստովանեն նոյն իսկ նրա հակառակորդները. բայց եկէք ու տեսէք, որ նրա անկեղծ ցանկութիւնը եւ եռանդը կապում են ինչ որ անձնական շահերի հետ: Որպիսի ստորութիւն: Բ. Վ.

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Մայիսի 22-ին

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, որ մի տարի առաջ մեր քաղաքում դրվեց ռէալական դպրոցի շինութեան հիմքը, որ կառուցանում է պ. Գրիգոր Արաֆելեանց, յատկացնելով 108 հազար րուբլի:

Անցեալ տարվայ յունիսի 10-ն էր այդ օրը, երբ մեծ հանդիսով հիմքը օրհնվեց եւ, ի պատիւ քաղաքայիների, նոյն նուիրատուն մի ճոխ սեղան էր պատրաստել, որտեղ ոգեւորված ճառեր արտասանվեցին, մի րոպէ չենթադրելով, որ գործը խախուտ հիմքի վրա է դրվում, քանի որ շինութեան գործը յանձնվում է մի անբարեխիղճ կապալառուի:

Այդ կապալառու պարոնը Աւագ Մահտեսի-Յակովբեանն է: Նա դեռ գործի սկզբում սկսեց անդադար փող պահանջել պ. Արաֆէլեանից, այն ինչ՝ պայմանով մանաժողովը պիտի դընահատէր կատարած գործը եւ ապա փող պիտի տրվէր նրան:

Այդպիսով գործը դեռ չը սկսած մնաց եւ մի տարին իզուր կորաւ: Դատարանը շուտով կը պարզէ այս գործի հանգամանքները: Այժմ հանդէս են եկել նոր մարդիկ՝ Ղարագեօզեան եւ Ղօնդաղսազեան, որոնք կառուցել են եւ թեմական դպրոցի շինութիւնը: Պարոնների անխիղճ վերաբերմունքը դէպի մի հասարակական հիմնարկութիւն աւելի քան զարհուրելի է: Մարդ երկիւղով է մտնում թեմական դըպրոցի արտաքուստ գեղեցիկ շինութիւնը, եւ եթէ նրա հիմքը դրված չը լինէր քարերի վրա, այսօր նա փլված կը լինէր: Հանդիսարանի յատակի գերանը կարկատել են եւ այս տարի ստիպված աշակերտներին մի օր արձակեցին՝ նոր շինութիւնը նորոգելու համար: Հրաւիրում ենք պ. Արաֆէլեանի լուրջ ուշադրութիւնը:

Արցախեցի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մայիսի 30-ին

Մի քանի ժամանակ սրանից առաջ Թատերասէր երիտասարդների մի շրջանում միտք

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՏԱԼԻԱՅՈՒՄ

(Ուղեւորի Թռուցիկ տպաւորութիւններ)

I

—Խորհուրդ կը տամ ձեզ երրորդ կարգով չը ճանապարհորդել, ասաց ինձ շվէյցարացի բարեկամս, իմանալով՝ որ ես Իտալիա եմ ուղեւորվում:

—Ինչու:

—Իտալական ամբոխն անտանելի է է, բիրտ ու կեղտոտ:

—Նախ ինձ վիճակվել է ձեր կարծածից աւելի անտանելին տեսնել. երկրորդ՝ ամբոխն ինձ հետաքրքրում է, ինչքան բիրտ եւ կեղտոտ լինի նա: Դուք կարծեմ չէք գովի այն բուսաբանին, որը դաշտերում ուշադրութիւն է դարձնում միայն փարթամ, գրաւիչ ծաղիկների ու խոտերի վրա եւ զանց է առնում ջրերի ափին, քարերի տակ, խոռոչներում կծկված, գալարված բոյսերը, որոնք իրանց արտաքին խեղճութեան տակ թագցնում են շատ անգամ շատ բարդ բուսական կեանքի երեւոյթներ:

—Բայց մի՞թէ երկրորդ ու առաջին կարգերում նոյնպէս մարդիկ չեն ճանապարհորդում:

—Հոգիների մի ձանձրալի միակերպութիւն կայ այնտեղ, որ աւելի ճնշող է, քան ամբոխի քրտինքի հոտը. գիտէք ինչքան ծանր է յարատեւ ինքնագոհ, միշտ ժպտուն, փարթամ կեանքից փայլուն այդ դէմքերի հալածանքը: Չէ, բարեկամ, ինձ ամբոխն է հարկաւոր, յոգնած ու տառապալից, որպէս ծովը, անծանօթ ու խորը, որպէս նրա անդունդները:

—Դուք գիտէք:

—Մնաք բարեւ:

—Գնաք բարեւ:

Պէտք եղաւ Լօզանից նախ դէպի Միւնխէն գնալ Ցիւրիխի վրայով եւ ապա այնտեղից Ինսբրուկի վրայով ուղեւորվել դէպի Իտալիա: Մի խոնաւ ու ցուրտ երեկոյ է. Միւնխէնից գնում եմ Վենետիկ: Գերմանական երկաթուղիները օրինակելի ճշդապահութեամբ են շարժվում: Երեկոյեան ժամը 10 եւ 10 րոպէն է. գնացքը մեկնում է վայրկեանի ճշդութեամբ: Գերմանիայում կարծէք քաղաքացիական պաշտօնէութիւն չը կայ. ամեն ինչ այստեղ զինուորական է, երկաթուղու պաշտօնեաներն էլ զինուորականների պէս են պահում իրանց. վագօնների դռները փակվում են մի տեսակ չոր, անսիրտ խստութեամբ, ասես ներսում բանտարկեալներ նստած լինեն. իսկ գնացքի շարժվելու նշանը տրվում է որպէս բանակին ուղղած հրաման:

Մութ է. լուսամուտից նայելն անօգուտ է, թէեւ ցերեկով էլ երկաթուղու լուսամուտից շատ բան չէ կարելի տեսնել,—կապոյտ երկնքի կամ փախչող ամպի մի կտոր, ծառերի կամ անտառի անորոշ կանաչութիւն, իրար ետեւից վազող լեռների եւ բլուրների խառնիճաղանճ շարքեր, մի խօսքով անընդհատ փախչող անորոշ, անձեւ պատկերներ, որոնք ոչինչ չեն ասում մարդու երեւակայութեանն ու սրտին: Իրաւունք ունեն գեղեցկագէտները, երբ պնդում են, թէ երկաթուղին ջնջեց նախկին կարաւանների ճանապարհորդութեան հմայքը. տարաբաղդաբար, գեղեցիկն ու օգտակարը ամեն անգամ դժուար է լինում իրար հետ հաշտեցնել: Այո, երկաթուղով ճանապարհորդութիւնը շատ էլ գրաւիչ չէ, բայց նա դառնում է ծանր մանաւանդ գիշերները, երբ ոչ քնել կարելի է, ոչ կարդալ կիսախաւարի մէջ եւ ոչ դուրսը դիտել: Ծանր, խեղդուկ օդը շունչ է կտրում, եւ երկաթուղային այլանդակ զանգուածի աղմուկն ականջ է խլացնում անդադար: Ճիշդ մի այդպիսի ծանր գիշեր վիճակվեց ինձ:

Ժամանակը սպանելու համար նայում եմ ճանապարհորդակիցներիս. սովորական դէմքեր են. այլ տեղում, այլ պայմաններում միանգամայն անուշադիր կերպով կանցնէի առաջներից, իսկ այժմ ես այդ դէմքերն ուսումնասիրում եմ ուշի ուշով: Զարմանալի է, նրանք նոյն իսկ սկսում են ինձ հետաքրքրել. դուրս է գալիս, որ չը կայ աշխարհում անհետաքրքրքիր գոյութիւն, բաւական է միայն մի փոքր կենտրօնանալ, մի փոքր խորը մտածել, թէկուզ ամենասովորական համարված երեւոյթի, անձի մասին, եւ ահա իրերն ընդունում են այլ պատկեր, այլ խորհուրդ: Ճանապարհորդակիցներս երկու հոգի են. ովքեր են արդեօք, ուր են գնում եւ ինչու... կեանքի հոգսն է տանում սրանց, թէ վայելքը, տեսնես ինչ ծրագիրներ ունեն իրանց գլուխներում: Մէկը մօտ քառասուն տարեկան է, կարճ ու հաստ. իր արտաքինով քաղաքի մանր առեւտրական դասին պատկանող մէկն է երեւում: Ներվային մարդ է, անդադար խաղում է իր թաւ, երկար միրուքի հետ եւ կարծեմ իր գեղեցկութեան անտեղի գիտակցութիւնն ունի. իր տեղում անհանգիստ է, ձեռներն ու ոտները անդադար շարժում է, եւ արագ արագ նայում է դէպի դրսի խաւարը: Բոլոր մանր առեւտրականներին յատուկ ինքնագոհութիւնը, սակաւապէտ երջանկութիւնը նկարված է սրա դէմքին: Փոքրիկ դրամագլխի տէր աննշան խանութպանները երեւի ամեն երկրում քչով գոհանալու յատկութիւնն ունեն: Միւսը գիւղացի է, մօտ 50 տարեկան, յոգնած ու կընճռոտ դէմքով, որից մի զարմանալի խաղաղութիւն է բուրում, երկրի հողի խաղաղութիւնն է այն, որ համակել է նրա ամբողջ էութիւնը: Նա գլուխը քաշ է գցել, չէ նայում ոչ մի կողմ եւ ըստ երեւոյթին ինչ որ մտածում է:

Լռութիւն է վագօնում. վերջապէս առաջին մարդը մի բան ասաց, երկրորդը պատասխանեց. նրանք սկսեցին հետաքրքրվել ինձանով. այդ երեւում էր նրանց հայեացքից. կուզէին խօսել, բայց չեն համարձակվում: Ահա ջահիլ կարճահասակ մարդը սկսեց մի բան պատմել տաք տաք, միւսը լսում է եւ կարծեմ ակամայ. ապա երկուսով էլ միաժամանակ սկսում են ծխել: Ինչ որ փոքրիկ կայարանում կանգ առաւ գնացքը. մեզ մօտ ներս եկաւ մի գերմանուհի, միջին տարիքով. նա անցնելիս դիպաւ մի վերարկուի, որ վայր ընկաւ կախարանից. ջահիլ ճանապարհորդը զայրացաւ, նրանն էր վերարկուն. նա պահանջում է, որ տիկինն անպատճառ վերցնէ եւ վերարկուն կախէ իր տեղում. վերջինս չը լսելու է տալիս: Տիկնոջն այս անախորժ դրութիւնից ազատելու համար ես վեր եմ կենում եւ տեղաւորում վերարկուն. գերմանացին խէթ խէթ նայում է ինձ, նա դժգոհ է ինձանից. գերմանացիները երեւի շատ էլ մեղմ չեն դէպի կանայք: Կրկին լռութիւն է տիրում: Ահա տարիքով մարդը ոտքի կանգնեց, ցած բերեց իր ձեռքի պայուսակը, ձեռքը ներս կոխեց եւ դուրս քաշեց այնտեղից մի ահագին «սօսիս» ու ագահաբար ուտել սկսեց:

Միւնխէնում կարիկատուրներ տեսայ, ուր գերմանացին ներկայացրած էր գարեջրի տակառի կողքին, կամ տակառի վրա նստած, կամ հարբած, կամ գաւաթը շրթունքներին եւ մի հարիւր հատ էլ դատարկած, ոտքերի տակ ընկած: Ըստ իս պէտք էր իւրաքանչիւրի մի ձեռքին մի մի հատ սօսիս տալ եւ միւսում մի գաւաթ. սօսիս եւ գարեջուր գերմանացու համար անբաժան երկուորեակներ են: Տարիքով մարդը ուտում էր ագահութեամբ, ապա նա դուրս քաշեց նաեւ մի շիշ գարեջուր եւ խմել սկսեց,

յղացա մեր մեծ ողբերգու վաղամեռ Պետրոս Ադամեանի մահուան տասնամեակ առիթով, որ լրանում է առաջիկայ կիրակի, յունիսի 3-ին, հանդիսաւոր ներկայացում [illegible] թողեցնել մեր ղեկավար-ղեկավարական [illegible] մասնակցութեամբ եւ ներկայացուցիչ [illegible] արդիւնքը «Մշակի» խմբագրութեան միջոցով գործադրել [illegible] հանգուցեալ [illegible] Թատերական ֆոնդի [illegible] Ադամեանի [illegible] ալբոմ հրատարակելով [illegible] անների կենսագրականներով ու պատկերներով:

Զանազան հանգամանքների չնորհիւ ներկայացումը յետաձգվում է մինչեւ աշուն, այն ժամանակ կը հրաւիրվին ձեռնհաս անձինք խորհրդակցելու մասին. իսկ առաջիկայ կիրակի, յունիսի 3-ին, առաւօտեան 10 ժամին, Կուկիայի Թանգեան ս. Աստուածածին եկեղեցում կը կատարուի հանգուցեալ Ադամեանի հոգեհանգիստը, որի համար յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանրութեան:

Աւ. Երիցեան

ՆԱՄԱԿ ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ

Վաղարշապատ, մայիսի 27-ին

«Բազմավէպի» վերջին համարում մի յօդուած կայ իմ ժողովրդական գրքոյկների վերաբերեալ: Յօդուածագիրը այն միտքն է յայտնում, թէ Էջմիածնի տպարանը կարող է եւ պարտաւոր է նպաստել իմ ձեռնարկութեանը: «Մշակի» 109 №-ի «Մամուլ» բաժնում, ուր այդ յօդուածից մի հատուած առաջ է բերված, չատ իրաւացի ասված է հետեւեալը. «Ուր չը կայ գործի սէր, ուր մարդը չէ հաւատում իր կոչմանը, չէ կարողանում գիտակցել իւր յանուն գաղափարի, այլ բաւականանում է պաշտօնական ծիսակատարութեամբ... այնտեղ ոչինչ չի լինի, Թէկուզ միլլիոններ էլ լինեն»:

Այս հարցը լուսաբանելու եւ ցոյց տալու համար Էջմիածնի տպարանի վերաբերմունքը դէպի առողջապահական կարեւոր գիտելիքների տարածման գործը ժողովրդի մէջ, պարտք եմ համարում պատմել հետեւեալը:

Մի երկու-երեք տարի առաջ Վեհափառ Կաթողիկոսը պատուեց ինձ, պատուիրելով ժողովրդական—առողջապահական, բժշկական ու գիտական յօդուածներ ուղարկել «Արարատի» մէջ տպագրելու համար, որից նրանք պիտի արտատպվէին առանձին գրքոյկներով ու ցրըվէին ժողովրդի մէջ: Ես, ի հարկէ, ամենայն յօժարութեամբ յանձն առայ կատարելու Վեհափառի հրամանը եւ երկար աչխատելով, մի ընդարձակ, լաւ մշակված առողջապահական էտիւդ ուղարկեցի Էջմիածնի տպարանական վարչութեանը: Ի՞նչ էք կարծում: Այդ յօդուածը—մի քանի ամիսների աչխատանքներիս պտուղը, կ ո ր ա ւ, եւ դա, ճչմարիտ ասած, մի մեծ ցաւ պատճառեց եւ վիրաւորեց ինձ: Ես վճռեցի այլ եւս չաչխատել մի ամսագրի համար, որ այդքան անուչադիր է դէպի աչխատողները, եւ այդչափ անբարեխիղճ դէպի իր պարտաւորութիւնները:

Բայց Վեհափառը նորից Թիֆլիսում եղած ժամանակը ինձ կրկնեց իր պատուէրը, մի եւ նոյն ժամանակ Սուքիաս արքեպիսկոպոսն էլ ինձ մի քանի յորդորական նամակներ գրեց, իսկ անցեալ տարի տպարանապետ վարդապետը Թիֆլիս եղած ժամանակ կրկին դիմեց ինձ խնդրելով «Արարատին» գիտական-առողջապահական գրուածքներ տալ:

Ես էլ, չը նայելով իմ ժամանակի սղութեանը եւ այն վիրաւորական վերաբերմունքին, մի քանի բաներ պատրաստեցի, բայց նախ քան ուղարկելը, մի նամակ գրեցի յիչեալ վարդապետին, որի մէջ առաջարկում էի իմ յօդուածները ա ր տ ա տ պ ե լ 1200 օ ր ի ն ա կ առանձին գրքոյկներով եւ տալ ինձ իբրեւ վարձատրութիւն, իսկապէս նպատակ ունենալով այդ օրինակները էժան գնով տարածել ժողովրդի մէջ, քանի որ «Արարատ» ժողովուրդը քիչ է կարդում:

Այս էր իմ պահանջած համեստ վարձատրութիւնը: Ինչպէս յայտնի է, արտատպումը չատ քիչ արժէ մասնաւոր տպարաններում, իսկ Էջմիածնի տպարանում ուղղակի ո չ ի ն չ չարժէ: Ամբողջ ծախսը միայն Թուղթն է, այն էլ մի բրօչիւրի համար, մի Թերթից (32 երեսից) բաղկացած, կարժենայ ոչ աւելի քան...10 րուբլի. մի 3—4 րուբլի էլ երեսի Թուղթը, նրա տպելը, կարելը, այնպէս որ ընդամենը իմ վ ա ր ձ ա տ ր ո ւ Թ ի ւ ն ը Էջմիածնի վրա կը նստէր ամենաչատը 15 րուբլի:

Բայց Էջմիածնի համար իմ աչխատութիւնը, որը գրելու համար ես գուցէ մի չաբաթ աչխատել եմ, եւ գուցէ մի 25 րուբլու գիրք եմ գնել, իմ սեփական գործերս Թողել, ուրիչ աչխատանքից զրկվել... այդ աչխատութիւնը 15 րուբլի չարժէ: Եւ այդ յայտնվում է ինձ ոչ Թէ խոսքով, ինչպէս պահանջում է հոգածութիւն բոլոր անկիւններում տիրող քաղաքավարութեան կանոնը, այլ մի ք ա ն ի ա մ ի ս ն ե ր յետոյ: Այս տարի Թիֆլիսից մեկնելուս օրերը միայն ես պատիւ ունեցայ վերջապէս ստանալ հայր տպարանապետից մի փոքրիկ նամակ, որի մէջ հայր սուրբը յայտնում է, որ տպարանական վարչութիւնը անկարող է այդպիսի վարձատրութիւն տալ ինձ (այսինքն 1200 օրինակ արտատպութիւն), այլ առաջարկում է 300 Թէ 400 օրինակ (լաւ չեմ յիչում, նամակը մօտս չէ) կամ 600 ինձ, իսկ 300 տպարանին: Ուրիչ խօսքերով, տպարանը դեռ ուզում է իմ գրուածների համար ոչ միայն ոչինչ չը վճարել, այլ դեռ փող էլ աչխատել արտատպումները ծախելով:

Ես, ի հարկէ, ոչինչ չը պատասխանեցի, բայց վճռեցի այլ եւս ոչ մի յարաբերութիւն չունենալ Էջմիածնի տպարանի հետ:

Թող ընթերցողը համեմատէ «Մչակի» ու «Արարատի» վերաբերմունքը դէպի այս եւ սրա նման գործերը: Մի կողմում, «Մչակի» լուսամիտ, լուրջ, սրտակից վերաբերմունքը դէպի այն ամենը, ինչ որ լաւ է, ազգօգուտ է, ինչ որ կարող է մի սպեղանի դառնալ մեր տօսկալի խոցերի համար, իսկ միւս կողմում... «հայութեան սիրելի սրտի» եսամոլ կուրութիւնը:

Բժչկապետ Վ. Արծրունի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երէկ, մայիսի 30-ին, Թիֆլիս հասաւ Մաղաքիա եպիսկոպոս Տէրունեան, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի Թեմի առաջնորդը, որ հրաժարական տուած լինելով իր պաչտօնից, ուղեւորվում է Էջմիածին: Մեզ հաղորդում են այդ առիթով, որ պարսից Շահը, ի նչան իր գոհունակութեան, բարեհաճել է չնորհել Մաղաքիա եպիսկոպոսին Առիւծի եւ Արեգակի չքանչանի առաջին կարգի աստիճանը, որով Շահը կամեցել է մի անգամ եւս իր բարեհաճութիւնը յայտնել իր հպատակ հայ ժողովրդին, արժանացնելով նրա առաջնորդին այն պատւին, որին արժանանում են առաջնակարգ դեսպանները: Մաղաքիա եպիսկոպոսի հրաժարմամբ Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի աԹոռը Թափուր մնալով, պարսկահայերը կոչված են առաջնորդի նոր ընտրութիւն կատարել: Ինչպէս մեզ հաղորդում են, պարսկահայերը ցանկանում են առաջնորդ ունենալ Այվազեան Սահակ եպիսկոպոսին, որ լաւ համբաւ է Թողել Թեմում եւ որին պարսից կառավարութիւնն եւս համակրանքով եւ բարեհաճութեամբ է վերաբերվում:

—

Կիրակի, մայիսի 27-ին, Գիւղատնտեսական ընկերութեան չինութեան մէջ կայացաւ ժողովրդական ընԹերցանութեան յանձնաժողովի անդամների ընդհանուր ժողովը, որը գրաւել էր բաւական բազմութիւն: Այդ ժողովի գըլխաւոր զբաղմունքն էր անցեալ 1900—1901 Թ. ժողովրդական—ռուսաց, հայոց եւ վրաց Թատրոնի սեկցիաների հաչիւների եւ նրանց գործունէութեան զեկուցումը, որից երեւաց, որ ժողովրդական հայոց Թատրոնի սէկցիայի անդամները տարվայ ընԹացքում տուել են 21 հայերէն ներկայացում եւ այդ ներկայացումները յաճախել են ընդհանուր Թւով 5922 հոգի: Նոր ընտրված հայոց ժողովրդական Թատրոնական սէկցիայի անդամներն են՝ տ. Սրբուհի Աբրահամեան, օր. Շախնազարեան, օր. Վարսենիկ, պ.պ. Նիկ. Աբրահամեան, Արշակ Ցարութիւնեան, Արմենակ Ռաֆայէլեան, Խաչատուր Տէր Մարգարեան եւ Աստուածատուր Երիցեան:

—

Հաւաստի աղբիւրից ստացված տեղեկութիւնների հիման վրա «Daily Mail» լրագիրը հաղորդում է, որ առեւտրական դաչնագրի վերաբերմամբ Ռուսաստանի եւ Պարսկաստանի միջեւ տեղի ունեցած բանակցութիւնները քիչ Թէ չատ նպաստաւոր ընԹացք են ստանում Ռուսաստանի համար. այլ կերպ է դըրված պարսկական փոխառութեան նախագծի գործը: Պարսկաստանը, ամենապակասը, կարիք ունի քսան միլիօն րուբլու, եւ Ռուսաստանը պատրաստ է այդ փողը տալ նրան առանց, բայց դրա փոխարէն պահանջում է ազատ մուտք ունենալ Բէնդէր-Աբաս կամ Թէ ստանալ այդ նաւահանգստի կապալը, որպէս փոխառութեան երաչխաւորութիւն: Պարսկաստանը տատանվում է միայն անգլիական ազդեցութեան ճնչման տակ, բայց, վերջ ի վերջոյ, նա, երեւի, կընդունէ Ռուսաստանի պայմանները: Շահը միայն մէկ ամիս է պահանջել մտածելու համար:

—

Սեպտեմբերի առաջին Թւերում, ինչպէս հաղորդում են լրագիրները, կը սկսէ աչխատել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան մէջ կազմված մի առանձին յանձնաժողով, որը կը քննէ ստորին եւ միջնակարգ դպրոցների ուսուցիչների եւ ուսուցչուհիների նիւԹական դրութեան բարւոքման հարցը: Մտադրութիւն կայ աւելացնել ռոճիկները:

—

Պետերբուրգից «Рус. Вѣд.» լրագրին գրում են. «Ֆինանսների մինիստրութեան մէջ ներկայումս ստացված է հաչիւ ռուսաց չոգենաւային եւ առեւտրի ընկերութեան «Կորնիլով» ապրանքատար չոգենաւի կատարած փորձնական ճանապարհորդութեան մասին դէպի պարսկական նաւահանգիստները: Ռուսական ապրանքատար չոգենաւի այդ առաջին ճանապարհորդութիւնը չատ աջող էր: Պարսիկ ազգաբնակութիւնը եւ իչխանութիւնները մեծ համակրութեամբ դիմաւորեցին այդ չոգենաւին: Մի եւ նոյն ժամանակ առաջին փորձը ցոյց տուեց, որ մեր մի քանի ապրանքների համար Կարմիր Ծովի եւ Պարսից ծոցի ափերը լաւ չուկայ են ներկայացնում, եԹէ միայն այդ ապրանքները յարմարեցնվեն պարսկական առեւտրին: Այսպէս, օրինակ, չատ լաւ է ծախվում ռուսական չաքարը, բայց փոքր գլխներով (մօտ 2 կիլօ). պարսիկները պահանջում են նոյնպէս, որ չաքարը հեչտ հալվի եւ բաւական քաղցր լինի: Ռուսաց կէրօսինը նոյնպէս չատ հեչտ կարող է տարածվել, որովհետեւ Պարսկաստանում ամէրիկական կէրօսին չէ ներմուծվում: Ապա լաւ կարող էին ծախվել տախտակներ արկղների համար, որոնց մէջ դարսվում են արմաւներ (պարսկական արտահանութեան նչանաւոր առարկան, գլխաւորապէս Բասրայից): Անգլիացիները, իրանց ձեռքը գցելով պարսկական առեւտուրը այդ չրջաններում, Թչնամական միջոցներ գործ չը դրեցին ռուսաց չոգենաւի դէմ, Թէպէտ եւ զանազան սխալ լուրեր տարածեցին ռուսաց ապրանքների տարածմանը վնասելու համար: Ըստ երեւոյԹին, հետեւանքները, այնու ամենայնիւ, դրական են ստացվել, եւ վճռված է միջոցներ ձեռք առնել վերացնելու այն անյարմարութիւնները, որոնց հանդիպեց ռուսաց առաջին ապրանքատար չոգենաւը (հիւպատոս-

առանց հարեւանին մատուցանելու. մեր ժողովրդի համար դա մի հրէչաւոր անքաղաքավարութիւն, եԹէ ոչ անգԹութիւն կը Թւայ. բայց սրանք այսպէս են. ամեն մէկն իր համար, փոյ չունեւորին. գոյութեան կռիւ է, անսիրտ, անողորմ: Հարեւանը, սակայն, նրանից յետ չը մնաց. ահա նա էլ չը գիտեմ որտեղից դուրս քաչեց մի ահագին չիչ գարեջուր եւ դրեց բերնին. Նրանց տրամադրութիւնը լաւացաւ եւ ուրախ խօսակցութիւն սկսեցին:

Գիչերվայ ժամը մէկն է. աւստրիական սահմանն անցանք անսպասելի հեչտութեամբ. ճանապարհորդութիւնների ժամանակ ինձ համար ամենից անախորժը սահմաններ անցնելն է. անօգուտ ձեւականութիւնները հոգի են հանում. սահմաններին մօտենալիս քիչ է մնում հեռուից ճչամ՝ Թողէք ինձ հանգիստ, ես ոչինչ չունեմ պայուսակիս մէջ, որ ձեզ սարսափելի Թւայ, Թէեւ համոզված եմ, որ այդ էլ չի օգնի: Ահա Թէ ինչու այս անգամ քիչ մնաց վեր ցատկեմ, մաքսատան պաչտօնեայի ձեռքը սղմեմ պինդ պինդ, երբ նա դռնից ներս նայեց եւ հարցրեց մեղմութեամբ:

—Ոչինչ չունէ՞ք յայտարարելու:

—Օ, պարոն, ոչինչ, ոչինչ, համարեա ճչացի ես: Որքան ուրախացայ, մեզ ցած էլ չիջեցրին վագոններից եւ անցանք խաղաղութեամբ:

Առաւօտեան ժամը 4-ն է, լուսաբաց է, բայց անքուն անցրած գիչերվայ լուսաբացն էլ չէ գրաւում: Տեսնում ենք ճանապարհորդները հետզհետէ բազմանում են. գեղջուկ ժողովուրդ է, ամբողջ ընտանիքներ, կանայք, ծերեր, աղջիկներ, երիտասարդներ, երեխաներ տօնական չորերով ինչ որ մի տեղ են գնում կիրակի առաւօտը. արդեօք ուխտագնացութիւն է. գուցէ: Մեզ մօտ դեռ 5 տեղ կայ, բայց ներս են մտնում 8 հոգի. գիւղացին ոչ մի երկրում կարգ պահելու հետ սէր չունի:

Պէտք է սղմվել, տեղ անել. իրաւունք ունեն. ամենից աւելի սրանք իրաւունք ունեն գոնէ երրորդ կարգով ճանապարհորդել. այս կոչտացած ձեռները, այս ջլուտ բազուկներն են ձգել երկաԹէ այս անհուն չաւիղները, որով մենք հանգիստ սլանում ենք: Սղմվում ենք, որչափ կարելի է. այդ վնաս չունի. օդն էլ սաստիկ ծանրանում է քրտինքի հոտից եւ բազմութեան չնչառութիւնից. այդ էլ վնաս չունի. բայց տիրոլցին ծխում է, անչափ է ծխում. մի քանի անգամ առիԹ եմ ունեցել անցնել Տիրոլով եւ չը տեսայ մի տիրոլցի, որ չրԹունքներից կախած չունենար մչտաբորբոք չիբուխը եւ ձեռքին ծխախոտով լի պարկը: Մինչեւ իսկ խօսելու ժամանակ չիբուխը բերաններից վար չեն առնում:

Խեղճ կրակ մարդիկ են. սրանց նայելով՝ ես մի րոպէ մոռանում եմ Եւրոպան, որի հետ կապված է միչտ քաղաքակիրԹ հասարակութեան, կրԹված, կոկված մարդու գաղափարը. Թւում է, Թէ ես մեր երկրի այն քարվանսարաներից մէկումն եմ, ուր ապաստանում են զանազան ճանապարհորդներ ու բանւորներ: Ես նոյն իսկ աւելին կասեմ. այս մարդկանց դէմքերը չունեն որոչ, չեչտված դիմագծեր, որ արտայայտէր կիրք, կամ մտքի սրութիւն. աչքերի արտայայտութիւնը զօրեղ չէ, ինչպէս մեր գիւղացիներինը, դէմքերի խաղաղութիւնն ու խեղճութիւնը հասնում է միամտութեան, որ մի ողորմելի տպաւորութիւն է գործում: Ամենքն էլ մի փոքր անբնական, անսովոր կացութեան մէջ լինեն կարծես: Ահա այս պառաւը, որ մի չատ տարօրինակ ցօղունէ գլխարկ ունի ու բաւական յիմար դէմք, իր տոմսակն է կորցրել եւ գրպաններն է խառնում չփոԹված. մի ծերունի այնպէս կորցրել է իրան, որ չէ հասկանում, Թէ պաչտօնեան տոմսակ է ուզում եւ իր անբաժան չիբուխն ու տոմսակն իրար խառնած, չը գիտէ որը մեկնէ առաջ. կողքի երիտասարդը խլում է ձեռքից տոմսակը ու մի փոքր սրտնեղած՝ պաչտօնեային տալիս: Ժողովուրդ... միԹէ այստեղ էլ նա իր իրաւունքի գիտակցութիւնը չունի, աչխատող, արտադրող, բայց չը վայելող, յիմար տարր. ամեն տեղ համարեա նա նոյնն է. այս կնճռված, բիրտ ճակատների տակ դարերի փորձառութիւնը կայ, ասում են, բայց այդ փորձառութեան վրա նա հիմնել է միմիայն իր պասիվ փիլիսոփայութիւնը, հնազանդութեան եւ լուռ հնազանդութեան եւ պարտքի էտիկան. ինչո՞ւ. արդեօք դարերի ընԹացքում նա ճակատը չա՞տ է ժայռերին խփել...

Ցաջորդ կայարանում բազմութիւնն ամբողջապէս վար իջաւ. մնացինք դարձեալ երեքով. երկու գերմանացիները գոհութեան ակնյայտնի նչաններ են ցոյց տալիս, որ տեղերը լայնացաւ. մէկը նոյն իսկ ձեռքով մի զայրացած չարժում արեց, կամենալով ասել, Թէ «ազատվեցինք»! եւ միւսը մի անախորժ բառ մռմռաց գնացողների հասցէին եւ այնպէս նայեց ինձ, կարծես ուզում էր ասել. «տեսնո՞ւմ էք պարոն, մենք ձեզ համար էլ ենք ցաւում», եւ համոզված էին, որ իրանց արածն ինձ դուր է գալիս: Զարմանալի է. ամեն տեղ, ամեն կլիմայում ժողովրդի մարդը, այդ կողոպտած, զրկված, չարչարված մարդը ինքն իր ընկերի, իր պէս զրկվածի, իր պէս խեղճի դահիճը կը լինի սիրով՝ մի ուրիչ դասակարգին ծառայելու, նրան դուր գալու համար: Ես յիչեցի ակամայ մեր երկրի հռչակաւոր չափարներին. աւելի անսիրտ, աւելի զազիր արարածներ քիչ կարող են ճարվել, քան մարդկանց այդ դասակարգն է. գիւղացիների դահիճներն են նրանք. ոչ ոք այնքան արհամարհանքով չէ վերաբերվում գիւղացուն, որքան չափարը, ոչ մի պաչտօնեայ այնքան հեչտութեամբ չի դաւաճանի, չի խաբի, չի զրկի, չի Թակի գիւղացուն, որքան չափարը. եւ սակայն այդ հրէչները իրանք երէկվայ խեղճ ու կրակ գիւղացիներն են, եւ չեն էլ մտածում մի րոպէ, որ վաղն էլ այն գիւղացիները պիտի դառնան, երբ գաւառապետը կամ պրիստաւը պոկեն նրանց ուսից այն կարմիր ուսադիրները. ինչո՞ւ է այդպէս, ինչո՞ւ գիւղացին, խեղճը, հալածվածը իր նմանին դահիճ է...

Լոյսը բոլորովին բացվեց, արեւը բարձրացաւ. լուսամուտից նայում եմ, Իտալիային մօտ ենք. այստեղ ծառերը ծաղկել են, իսկ Միւնխէնում դեռ ձիւն էր գալիս: Գերմանացիք վար իջան, գնացին չը գիտեմ ուր, ես մնացի մենակ:

Ահա նաեւ իտալական սահմանը. այստեղ մեզ ցած են բերում, պաչտօնեան խառնում է գրքերով լի պայուսակս, պարտք է կատարում, պաչտօնական պարտք, որով մի կտոր հաց է ուտում, բայց եւ այնպէս սահմանի վրա ես անկարող եմ փիլիսոփայօրէն մտածել եւ դատել. ես ատում եմ այդ մարդուն, ատում եմ մանաւանդ նրա այդ վարժ ձեռները, որոնք կարծես ծայրերին ոստիկանների աչքեր ունեն: Անախորժ ձեւականութիւնը վերջացաւ:

—Ես ձեզ ասացի, որ ոչինչ չունեմ, իզուր նեղութիւն էք կրում:

—Պաչտօնս է, պարոն, պատասխանեց նա յոգնած դառնութեամբ:—Իրաւունք ունի, նա չղԹայի մի օղակն է. միայն քաչողներն ուրիչ են:

—Այժմ արդէն Իտալիայումն ենք, Վերօնան հեռու չէ: Այստեղ կատարեալ գարուն է. այսպէս է երկաԹուղին. մի գիչերվայ մէջ հնար է տալիս մարդուն երկու տարբեր եղանակներ տեսնել:

Ա. Ահարոնեան

ների պաշտօնների հիմնելը՝ մի քանի առեւտրական կէտերում, մանկոյկատէրերի ձեռքով նաւակայանից դէպի նաւահանգիստները ապրանքներ կանոնաւոր հասցնելը, մի քանի նաւահանգստատեղերի զեղծումները եւ այլն)։ Մնացածը կախված կը լինի ռուսաց վաճառականութեան եռանդից եւ ձեռնարկու ոգուց։

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան կից չորս նոր դէպարտամէնտներ հիմնելու առիթով, մայրաքաղաքի լրագիրները հետեւեալ մանրամասնութիւններն են իմացել։ Առաջին դէպարտամէնտը կը կառավարէ միջնակարգ եւ բարձրագոյն դպրոցները, երկրորդը—ստորին եւ ժողովրդական դպրոցները, երրորդը տեխնիկական եւ արհեստագիտական դպրոցները եւ, վերջապէս, չորրորդը կը լինի ընդհանուր գործերի դէպարտամէնտ եւ մինիստրի դիւանատուն։ Դէպարտամէնտների թիւի աւելացնելու պատճառն այն է, որ մտադրութիւն կայ թէ տարրական եւ թէ միջնակարգ դպրոցների թիւն աւելացնել։

—

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալ հաշիւը մայիսի 27-ին «Մուշտայիդ» այգում կազմված ժողովրդական զբօսանքի մասին յօգուտ ձրի եւ էժանագին ճաշարանի։—Մուտքի տոմսակները վաճառելուց ստացվել է 726 ր. 80 կ., քաղցրեղէններով արկղներից, կօնֆէտներից, ծաղիկներից եւ պրէմիաներից—1353 ր. 70 կ., ընդամենը 2080 ր. 50 կոպէկ։ Ծախսված է. կենդանիներ եւ սիւրպրիզներ գնելու համար 180 ր. 75 կ., քաղցրեղէններով արկղների համար 106 ր., կօնֆէտների համար 15 ր., երաժշտութեան 60 ր., լուսաւորութեան համար 40 ր., ոստիկաններին եւ զինւորներին 53 ր. 50 կ., տպարանական ծախս 32 ր. 20 կ., կիօսկներ շինելու եւ մանր ծախսեր 35 ր. 35 կ., «Մուշտայիդ» այգու կապալառուին վճարված է 125 ր., ընդամենը 647 ր. 80 կոպէկ։ Զուտ արդիւնք մնաց 1432 ր. 70 կոպէկ։ Մ. Վ. Ծովիանեան խորին շնորհակալութիւն է յայտնում տեղական այն բոլոր լրագիրներին, որոնք ձրի կամ զիջումով տպել են յայտարարութիւններ ժողովրդական զբօսանքի մասին, նոյնպէս եւ այն անձանց, որոնք նուիրել են իրեր սիւրպրիզների համար, կամ մասնակցել են զբօսանքի կազմակերպութեան։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Մի քանի ամիս առաջ հաղորդել էինք, որ Սուլդա գիւղում մի սպանութիւն է տեղի ունեցել եւ որ ոմանք ասում էին, թէ գողութեան պատճառով է եղել, իսկ ոմանք էլ պնդում էին, թէ այդ սպանութիւնը սիրահարական աստառ ունի։ Թիֆլիսի նահանգական դատարանի բաժինը մի քանի օր առաջ քննեց այդ գործը։ Ցանցաւորը չարունակ պնդում էր, թէ գողութեան պատճառով է սպանել, իսկ բոլոր վկաները ցուցմունքներ տուին, թէ սպանվողը սիրային յարաբերութիւններ է ունեցել յանցաւորի կնոջ հետ եւ որ մարդասպանը սիրականին հէնց իր տանը իր կնոջ հետ տեսնելուց յետոյ է սպանութիւն գործել։ Դատարանը վճռեց յանցաւորին ենթարկել երեք տարվայ բանտարկութեան։ Բացի դրանից՝ յանցաւորը պարտական է տարեկան 40 ր. վճարելու սպանվածի կնոջը, 30 ր.՝ աղջկանը եւ 30 ր.՝ տղային, առաջին երկուսին մինչեւ ամուսնանալը, իսկ վերջինիս մինչեւ չափահաս դառնալը»։

—

ԱՋԱՑԻՇԷՆ գիւղից (Գեօկչայու գաւառ) մեզ գրում են. «Երէկ, մայիսի 25-ին, երեկոյեան ժամի $7\frac{1}{2}$-ին, սկսեց կարկուտ տեղալ խոշոր կոտորակի մեծութեամբ. կէս ժամից յետոյ սկսվեց անձրեւային հեղեղը։ Հացաբոյսերը եւ վազերը վնասվեցին զգալի կերպով. մանաւանդ վնասվել են թթի ծառերը։ Ցուսահատութիւն է տիրում ամեն տեղ»։

—

ԴԵՐԲԵՆԴԻՑ մեզ գրում են. «Բագուի դերասանական խմբի մի մասը, մայիսի 22-ին սիրողների մասնակցութեամբ ներկայացրեց այստեղ «Ասլան-Բալասի» պիեսան։ Առաջին անգամ տեսնելով Դերբենդի բեմի վրա «Ասլան-Բալասի» ողբերգութիւնը, պիտի խոստովանել, որ մեր հասարակութիւնը, որի կէսը միայն բարեհաճեց ներկայ գտնվել ներկայացմանը, լսում էր հետաքրքրութեամբ։ «Ասլանի» դերը զգացված կատարեց դերասան պ. Զարիֆեանը։ Սիրողների խնդիրքով եւ աջակցութեամբ դերասանները մի քանի օր մնալով այստեղ, երէկ, մայիսի 27-ին, տօնեցին մեր յարգելի դրամատուրգ պ. Սունդուկեանցի «Պէպօի» 30-ամեակը չքեղ կերպով։ Բեմը բացվեց կենդանի պատկերով. պ. յոբելեարի գլխին մուսան բռնած ունէր գեղեցիկ պսակ, որից յետոյ, ուսանող պ. Մ. Սարուխան կարդաց ռուսերէն լեզուով յոբելեարի կենսագրութիւնը, իսկ գրական գործունէութիւնը հայերէն լեզուով կարդաց ուսուցիչ պ. Կ. Ղազարեանը։ Այնուհետեւ կատարվեց «Պէպօ»-ի երկրորդ գործողութիւնը հայերէն եւ ռուսերէն. ռուսերէն կատարում էին այստեղի ռուս սիրողները շատ աջող կերպով։ Ներկայացումից յետոյ դրվեցին դարձեալ կենդանի պատկերներ «Օսկան Պետրովիչը դժոխքում», պիեսից, որ պատրաստել էր նկարիչ Նահապետեանը։ Սիրողների կողմից շնորհաւորական հեռագիր ուղարկվեց պ. Սունդուկեանցին, որի փոխադարձ պատասխանը կարդացվեց բեմի վրա»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Մայիս ամիսը տուեց մեզ պարբերական առատ անձրեւներ։ Ամեն օր առաւօտեան՝ գեղեցիկ արեգակ. ճաշերից յետ՝ ամպամած երկինք, որոտումներ եւ յորդ անձրեւ. գիշերները՝ բարեխառն օդ, հիանալի պայծառ լուսին»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Երկրաշարժից քաղաքումս էլ տներ էին կործանվել, թւով վեց հատ։ Աղէտից վնասվածները, լինելով չքաւոր մարդիկ, իր ժամանակին դիմել էին տեղական կօմիտէտին, որ իրանց տնակներն էլ վերաշինվեն բարեգործական միջոցներով։ Թէեւ կօմիտէտը աչքի առաջ ունէր նրանց խնդիրքը, բայց մինչեւ հիմա ոչինչ չէ արված այդ նպատակով, եւ ահա երկրորդ տարին է, որ այդ խեղճերը, մեծ մասամբ այրիներ ու որբեր, ապրում են փլատակների մէջ, համարեա բացօդեայ։ Տեսնելով, որ իրանց անունը չը կայ ներկայումս գիւղերում շինվող տների տէրերի անուանացուցակի մէջ, քաղաքի այդ վեց տնատէրերը նորից խնդիրք տուին տեղական կօմիտէտի նախագահին, որ իր կողմից միջնորդում է նահանգապետի առաջ, որ խնդրատուների խնդիրքը յարգվի։ Ցանկալի է, որ շուտով վճռվի այդ հարցը եւ քանի դեռ ուշ չէ, այդ խեղճերի տներն էլ սկսեն շինել, որպէս զի նրանք յաջորդ ձմեռն էլ չը մնան անտանելի դրութեան մէջ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Վիէննայի «Information» լրագրի խօսքով, երիտասարդ թիւրքերի կուսակցութիւնը շուտով մտադրութիւն ունի կօնգրէս հրաւիրել։ Երիտասարդ թիւրքերի կարծիքով, բոլոր լուրջ րէֆօրմները պէտք է սկսվեն Իլդիզ-Քիօսկից եւ հէնց այնտեղ պէտք է կատարվեն արմատական փոփոխութիւններ, որոնց միջոցով կարելի կը լինի լուծել մնացած բոլոր հարցերը։

—Լրագիրները հաղորդում են, որ սենատի նախագահը վճռեց հրաւիրել բարձրագոյն դատարան Լիւր-Սալիւսի գործի առիթով յունիսի 11-ին։ Նա այն կարծիքի է, որ այդ դատը պէտք է ուղղակի Դէրուլէդի եւ Գաբէրի գործի շարունակութիւնը համարել, եւ այդ պատճառով այն սենատորները կը մասնակցեն այդ դատին, որոնք մասնակցում էին նախընթաց դատի մէջ։

—Ժամանակաւոր բիւջէտի քննութեան ժամանակ մինիստր-նախագահ Կէօրբէր շօշափեց ազգային հարցը եւ յայտնեց, որ կառավարութիւնը երբէք Աւստրիայում գերմանացիների կամ որ եւ է ազգութեան դէմ չի գնայ, որ նա ցանկանում է անկողմնապահ վերաբերվել բոլոր ազգութիւններին եւ կառավարութիւնը դրա մէջն է տեսնում իր պատիւը։ Մինիստրը ապա ասեց, թէ աննպատակայարմար է ազգային-քաղաքական պրօգրամը Աւստրիայի պէս զանազան ցեղերից բաղկացած պետութեան համար եւ թէ պէտք է հերթական դարձնել կուլտուրական, նիւթական եւ հասարակական խնդիրներ, որոնք ընդհանուր են բոլոր ազգութիւնների համար։

—Indipendance Belge» լրագիրը հաղորդում է լուր, որ Բօլգարիայի, Սերբիայի եւ Չեռնոգօրիայի թագաւորները պատրաստվում են Պետերբուրգ գնալ։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

29 մայիսի

ԴՈՒՐԲԱՆ։ Բօէրական պարագլուխների եւ Կիտչեների միջեւ լուրջ բանակցութիւններ են տեղի ունենում։ Կիտչենէր հնարաւորութիւն տուեց այնտեղի հօլլանդական հիւպատոսին բանակցել գեներալ Սմուտսի եւ Բօտայի մասնաւոր քարտուղար Դէվէտի հետ. Նրանք հրաման են առել հեռագրատան անունով, որ ազատ կարողանան բանակցել Կրիւգէրի հետ։ Բօէրական պարագլուխները այժմ գտնվում են Ստանդէրտօնում եւ սպասում են Կրիւգէրի պատասխանին։

ՊԱՐԻԶ։ «Figaro» լրագիրը հաւաստացնում է, թէ հէնց որ Ֆրանսիան պատշաճաւոր բաւարարութիւն կը ստանայ Մարօկկօից Պուզէի սպանութեան համար, կառավարութիւնը կը վերադառնայ այն քաղաքականութեանը, որ նպատակ ունի պահպանել status quo։ Զինուորական միջոցներ են ձեռք առնված՝ ալժիրական սահմանը պաշտպանելու համար արշաւանքի դէմ, բայց Մարօկկօի հարցը փակված է, եթէ նոր անսպասելի դէպքեր տեղի չունենան։

ԲԵՐԼԻՆ։ Կայսրը այսօր ունկնդրութիւն կը շնորհէ ռուսաց երկրորդ կարգի կապիտան Պաուլինին։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Որովհետեւ Կորէայում նորից վախ կայ, որ անկարգութիւններ կարող են ծագել, «New-Orleans» կրէյսէրը ուղեւորվեց Ջիֆուից դէպի Չէմուլպօ՝ ամերիկական շահերը պաշտպանելու համար։

ԼՕՆԴՕՆ։ Այսօր կէսօրին հանդիսաւոր ժամասացութեամբ բացվեց ռուսաց բաժանմունքը Գլազգօյի ցուցահանդէսում։ Այդ բաժինը ամենամեծն է ցուցահանդէսի օտարազգի բաժինների մէջ։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Մայիսի 28-ին ժամի 5-ից Ուլէաբօրգում այրվում են մինչեւ 15,000 տակառ հիւթ պարունակող պահեստը, փայտի պահեստներ եւ փայտի սղոցարանը, որոնք պատկանում են Սնելմանին, եւ ալիւրով ու կաշիով բեռնաւորված 18 վագոններ։ Սաստիկ քամի է փչում։ Վնասը երէկ երեկոյեան արդէն մօտ երեք միլիօն մարկ էին հաշւում։

ԱՐԽԱՆԳԵԼՍԿ։ «Լօմօնօսօվ» եւ «Զիժօվ» շոգենաւերով Մուրման եկան 1,200 արդիւնաբերողներ։ Եղանակը աւելի լաւ է այժմ։ Զըկնորսութիւնը սկսվեց։

30 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ֆինանսների մինիստրը կարգադրեց, որ այսուհետեւ ռուսական բօրսաներում այն առեւտրական եւ արդիւնաբերական ընկերութիւնների արժէթղթերի գնահատութիւնը, որոնց հիմնարկութեան կամ վարչութեան մէջ մասնակցում են գերմանական հըպատակները, այլապէս տեղի չունենայ, եթէ ոչ իր՝ ֆինանսների մինիստրի, ամեն անգամ առանձին թոյլտուութեամբ։

Գեներալ-լէյտենանտ Ալէքսէեվ զեկուցանում է. «Գեներալ-լէյտենանտ Ցէրպիցկիյ հեռագրում է Մուկդէնից, որ Նորին Մեծութեան սրբազան թագադրութեան օրը հարաւմանջուրեան վարչութեան պաշտօնեաները, ցզեան-ցզիւնի գլխաւորութեամբ, բոլոր մինիստրների, աւագ լամայի եւ քաղաքի աւագների հետ, Նորին Մեծութեան եւ ամբողջ Արքայական տան արեւշատութեան համար հանդիսաւոր մաղթանք եւ բերդապահ զօրքերի զօրահանդէս կատարելուց յետոյ, հաւաքվեցին ընդհանուր սեղանի շուրջը։ Ցզեանցզիւնը չինական ժողովրդի կողմից առաջարկեց Ռուսաց պետութեան Թագաւոր Կայսրի կենացը, մի եւ նոյն ժամանակ շնորհակալութիւն մատուցանելով երկիրը խաղաղացնելու եւ ազգաբնակութիւնը աւազակներից պաշտպանելու համար։ Դրանից յետոյ զօրաբաժնի հրամանատարը առաջարկեց չինական բօգդիխանի, չինական այրի կայսրուհու եւ չինական ժողովրդի կենացները։ Քաղաքը զարդարված է դրօշակներով եւ նրա մէջ տօնական տրամադրութիւն է տիրում։

ԱՍԽԱԲԱԴ։ Մայիսի 28-ի գիշերը սաստիկ անձրեւախառն փոթորիկ սկսվեց, որով հեղեղվեցին շատ փողոցներ եւ ներքնայարկեր, քանդվեցին տներ եւ ջրատար եղան ցանկապատեր։ Մարդկային զոհեր չը կային։ Վնասները նշանաւոր են։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Վոլգայում յատակը խորացնող աշխատանքների վերահսկողի նախկին օգնական ինժեներ Ալէքսանդրօվ, հաղորդակցութեան ճանապարհների կազանեան շըրջանի նիժէգօրօդեան բաժնի նախկին հրամանատար ինժեներ Շնակէնբէրգ, կապալառու Կօրօվին եւ այլ անձինք, որոնք մեղադրվում են զանազան զեղծումների մէջ եւ որոնց գործը նշանակված էր երեքշաբթի դատաստանական պալատում, յետաձգվեց, որովհետեւ դատարան չէին եկել մի քանի վկաներ, առանց որոնց դատը չէր կարող կայանալ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Եթէ ուրիշ ազգեր այլ եւս չեն պահանջի զիջումներ՝ միսիօնէրների պաշտպանութեան վերաբերմամբ Չինաստանում, Ամերիկան էլ կը բաւականանայ ներկայ դաշնագիրների պայմաններով։ Մինիստրութեան հայեացքների համաձայն, անհրաժեշտ է միայն, որ գոյութիւն ունեցող դաշնագիրները գործադրվեն։ Այդ բանը ստիպողաբար պահանջում են։

ԼՕՆԴՕՆ։ Կիտչենէր հաղորդում է Պրէտօրիայից, որ զօրաբաժնի հրամանատար Րէնսբուրգ անձնատուր եղաւ Պիտերսբուրգում իր զօրաբաժնով. զինւորված բօէրների մի հարիւրեակ արդէն մօտ գործեց քաղաքը. մնացածները կը հետեւեն դրան։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Զինւորական-ծովային դատարանում, եօթ օրվայ քննութիւնից յետոյ, այսօր վերջացաւ այն գործը, որով չէրնօմօրեան նաւատորմի լէյտենանտ Րօշչակօվսկի մեղադրվում է միչման Իլօվայսկուն սպանելու մէջ մենամարտի ժամանակ։ Հինգ ժամ տեւող խորհրդակցութիւնից յետոյ, դատարանը յանցաւոր ճանաչելով մեղադրեալին ժամանակից առաջ արճանակ արձակելու համար, առանց նախամտադրութեան, չը թոյլատրված մենամարտի մէջ, դատապարտեց նրան երեք տարվայ բերդարգելութեան, առանց իրաւունքներից զրկելու։

ՎԻԼՆԱ։ Նորից փոթորիկի հետ յորդառատ անձրեւ եկաւ, որը քանդեց շատ տեղերում սալայատակներ եւ հեղեղեց նկուղներ։

ԳՐՕԴՆՕ։ Յորդառատ անձրեւներ են գալիս. հունձի յոյսերը աճում են։

ՏԱՆԺԷՐ։ Որովհետեւ Ֆրանսիան լիակատար բաւարարութիւն ստացաւ, այդ պատճառով Րէվուէլ նանապարհ ընկաւ Տանժէրից։ Այսօր Մարօկկօի դեսպանութիւնը, Աբդուլ-Քէրիմ Բէնսլիմանի առաջնորդութեամբ, ճանապարհ է ընկնում Պարիզ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Այսօր հրատարակվեց սուլթանական իրադէ, որով Ցօվակիմ III հաստատվում է տիեզերական պատրիարք։

ՊԱՐԻԶ։ «Figaro» լրագրի ակցիօնէրների ընդհանուր ժողովը որոշեց հեռացնել Պէրիվիէին եւ դէ-Րօդէին «Figaro» լրագրի գլխաւոր խմբագիրների պաշտօնից։

ԲԵՐԼԻՆ։ Norddeutsche Zeitung» լրագրին հաղորդում են, որ Ֆրանց-Ցօվսէփ կայսրը ուղարկեց Վալդերզէէին, Չինաստանից հեռանալու առիթով, շնորհակալութեան մի հեռագիր, որի մէջ ամենաջերմ խօսքերով իր երախտագիտութիւնն է յայտնում աւստրիական զօրաբաժնի մասին նրա հոգատարութեան համար։

ՀԱԱԳԱ։ Հարաւ-աֆրիկական հանրապետութեան դեսպանատան քարտուղար Բէշօտէն յայտնեց Կրիւգէրի անունից այստեղի լրագիրների ներկայացուցիչներին, որ Կրիւգէր ոչինչ չը գիտէ «Standard» լրագրում հաղորդած բանակցութիւնների մասին բօէրական պարագլուխների եւ Կիտչենէրի միջեւ, եւ եթէ իսկապէս այդպիսի բանակցութիւններ սկսվել են, ինքն՝ Կրիւգէր չէ մասնակցում դրանց մէջ։

ՏԵԱՆՁԻՆ։ Այստեղի առեւտրական ատեանը կտրական կերպով բողոքում է քաղաքը չինական իշխանութիւններին վերադարձնելու դէմ։

ՇԱՆԳՀԱՅ. Ծովապետ Սէյմուր, որը երէկ ներկայ էր այստեղի «China Association»-ում, իր ճառի մէջ մատնացոյց արեց Շանգհայի նըշանակութեան եւ այն բանի վրա, թէ որքան անհրաժեշտ է Շանգհայում զինւորական մեծ ոյժ պահել, որպէս զի օտար ազգերի հեղինակութիւնը պահպանվի չինացիների աչքում։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ինչպէս Շանգհայից հեռագրում են «Glob» լրագրին, ծովապետ Սէյմուր «China Association»-ում իր ասած ճառի մէջ այն միտքն եւս յայտնեց, թէ Մեծ-Բրիտանիան երեք մեծ մրցակիցներ ունի՝ Ռուսաստանը, Գերմանիան եւ Միացեալ-Նահանգները։ Գերմանիան գտնվում է Անգլիայի հետ երկու կողմից՝ թէ առեւտրական շահերի կողմից եւ թէ ծովային զօրութեան կողմից խիստ մրցութեան մէջ եւ Մեծ-Բրիտանիան ստիպված կը լինի մի գեղեցիկ օր իր հաշիւը տեսնել դրա հետ։ Միացեալ-Նահանգները Անգլիայի ամենամեծ մրցակիցն է առեւտրական շրջանում. սակայն այդ մրցութիւնը չէ հակասում անգլիական բաց դռների քաղաքականութեանը, որը առեւտրական հաւասարութեան հողի վրա միատեսակ ողջունում է բոլորին։

ԲՈՒԴԱ-ՊԵՇՏ։ Երէկվայ օրից երկրի զանազան տեղերում անձրեւներ եկան։ Հիւսիս-արեւելեան, արեւելեան եւ արեւմտեան կօմիտատներում թափված ջուրը հասնում է 5-ից մինչեւ 40 միլիմէտր. Կարպատների վրա եւ Մատրա լեռների փէշերքում նոյնպէս սկսեցին գալ բարերար անձրեւներ։

ՊԱՐԻԶ։ Ելիսեան պալատում մինիստրների այսօրվայ խորհրդի մէջ ֆինանսների մինիստր Կայիօյին լիազօրութիւն տրվեց մի օրինագիծ առաջարկել, որով փոխվում է քաղաքացիական պաշտօնեաներին թօշակ նշանակելու գործը։ Սրանից յետոյ նրանց ռոճկից բռնված գումարները կը յատաձգվեն, որպէս պահեստի գումար, որը պետական սուբսիդիայի հետ կը կազմէ թօշակ վճարելու համար անհրաժեշտ դրամագլուխ եւ այդպիսով կարելի կը լինի մի քանի տարվայ ընթացքում հանգցնել այն պարտքը, որ կազմվեց ցմահ բէնսաւյից։ Ապա պարզվեց, որ հարկեր հաւաքելու ժամանակ պակասորդներ են լինում գլխաւորապէս այն պատճառով, որ չաքարի հարկը բաւականաչափ չէ ստացվում, այդ պատճառով Կայիօին մինիստրների խորհուրդը յանձնարարեց կազմել մի օրինագիծ, որը պէտք է արգելք դառնայ, որպէս զի արտահանման պրէմիաների համար նշանակված գումարները կատարելապէս չը վատնվեն։ Վերջը Լանէսանն հաղորդեց, թէ Բալիօի բրիգադան Ջինաստանից կը սկսի վերադառնալ յունիսի 12-ից։

ՊՐԷՏՕՐԻԱ։ Կիրակի գիշերը վեց բօէրներ, որոնք Պրէտօրիան գրաւելու ժամանակ երդվել էին չէզոքութիւն պահպանել, փորձ արին Պրէտօրիայից փախչել, որ միանան բօէրական զօրաբաժնին։ Գիշերապահ խումբը ձայն տուեց նրանց, բայց նրանք շարունակեցին փախչել։ Նրանցից մէկը հրացան արձակեց եւ վիրաւորեց մի զինւորի։ Երեքը փախան, իսկ մնացած երեքը ձերբակալվեցին։ Երէկ նրանք զինուորական դատարանի առաջ հանվեցան եւ դատապարտվեցին մահվան պատժի հրացանի բռնվելով։ Դատավճիռը չէ կատարված դատապարտվածներից մէկի վերաբերմամբ՝ նրա անչափահասութեան պատճառով. մնացած երկուսը հրացանի բռնվեցին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, մայիսի 25-ին։ Բօրսա։ Թիֆլիսի կալուածական բանկի 5% գրաւական թղթերը $93^{1}/_{8}$, նոյն բանկի $4^{1}/_{2}$% թղթերը եւ Քութայիսի կալուածական բանկի 6% եւ 5% գրաւական թղթերը չէին գնահատվում։ Ա. Մանթաշէվի եւ Նաւթարդիւնաբերական եւ առեւտրական ընկերութեան ակցիաները 218։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա. Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ս. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.
Կ. Մ. Չիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Կ. Ի. Դգեկիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Զ. Ի. Բարսեանսեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.
Ս. Գ. Կարապետեանց—1—$1^{1}/_{2}$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—6—7 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.
Գ. Ա. Թուխանով—7—8 ժ. ներքին և երեխայոց հ. ծաղիկ է կտրում նոյնպէս և կիրակի, առաւօտեան ժամի 9—10.
Բ. Ս. Նաւասարդեան—$7^{1}/_{2}$—8 ժ.
Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Տ. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

Զգուշացէ՛ք կեղծումներից
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ
Գ. Ֆ. Ի Ւ Ր Գ Է Ն Ս
Ոչնչացնում է պեպէնները, սեւութիւնը, դեղին բծերը, պուզիկները եւ պուտկները եւ ներգործում է աւելորդ քրտնելու դէմ։ Խորհուրդ է տրվում ձեռք բերել, որպէս տուալէտային անուշահոտ սապօն, բարձր արժանաւորութեան։
ՈՍԿԷ ՄԷԴԱԼ 1893 թուի համար։
Կտորի գինը 50 կ., $^{1}/_{2}$ կտորի 30 կ.։
Ծախվում է բոլոր ամենալաւ դեղագործական մագազիններում եւ դեղատներում։
Գլխաւոր պահեստը ամբողջ Ռուսաստանի համար Գ. Ֆ. Իւրգէնսի մօտ Մոսկվայում։ Դէպօ, Թիֆլիսում, Ազմուրօվի մօտ, դեղագործական ապրանքների առեւտրի կովկասեան ընկերութեան մէջ, Ծուբինօվի եւ Գրիմնակի, պ.պ. Պօպօվների եւ Արխատկօվի մօտ։ M. 19²812 9—24

Լոյս տեսան
Բժ. Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ
,,ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐԻ" № 2
1) ,,ՎԱՏ ՑԱՒ"
8 նկարով Գինն է 6 կոպ.
2) «ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ» Գինն է 75 կ.
Ծախվում է Թիֆլիսի ու գաւառների գրավաճառանոցներում եւ հեղինակի մօտ։ Պարսկաստանցիք դիմելու են Թաւրիզ դօկտոր Փաշայեանին։
Մինչեւ սեպտեմբեր դիմել՝ Левону Меликъ-Адамянъ, редакція «Мурчъ».
Պ. Մելիք-Ադամեանից «Վատ ցաւ» գրքոյկը վրադիր վճարով կարող են ստանալ միայն նրանք, որոնք կը պահանջեն ոչ պակաս քան 50 օրինակ։ 9—10

ԲԺԻՇԿ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Ամսիս 16-ին մեկնեց կովկասեան հանքային ջրերը, որտեղ, նախկին տարիների պէս, կընդունէ հիւանդներին։
Հասցէն՝ Пятигорскъ, Верхній бульваръ, д. Карповой. 10—10

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
ՄԻՆԱՍ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկին տարիների նման ընդունում է հիւանդներին հանքային ջրերում (Պ ե տ ա տ ի գ օ ր ս կ ո ւ մ) մայիս ամսից։
(հ. կ.) 10—10

Թախանձագին խնդրում եմ Ռուսաստանի եւ արտասահմանի հայերին ում յայտնի է Ալէքսանդրօպօլից արդէն մի տարի անյայտ հեռացած Արշակ Հաջիբաբեան Կարապետեանցի բնակութեան տեղը կամ ով նրա մասին որ եւ է տեղեկութիւն ունի՝ յայտնէ հետեւեալ հասցէով.
Тифлисъ, редакція «Мшакъ», Аршалуйсу Мхитаріянцъ.
8—12 Յարութիւն Կարապետեանց

Удостоен. награды національной Академіи Земледѣлія, Промышленности и Торговли въ Парижѣ,
ПИСЬМЕННОЕ ПРЕПОДАВАНІЕ ДВОЙНОЙ
БУХГАЛТЕРІИ
вполнѣ замѣняющее устное преподаваніе. Условія и пробныя письма высылаю безплатно.
Плата умѣренная. Преподаватель бухгалтеріи
А. Н. ЯНКОВСКІЙ, въ Ригѣ.

Կ. Մ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ
Վերադառնալով արտասահմանից՝ ընդունում է բերանի եւ ատամների հիւանդութիւններ ունեցողներին։ Շինում է արուեստական ատամներ, քիթ, քիմք (обтураторъ) եւ վերին ու ստորին անդամատուած ծնօտների պրօթէզներ (протезы)։
Առաւօտեան 8—2 ժամը
Երեկոյեան 5—8 »
Հասցէն՝ Пушкинская ул. № 16, надъ магазиномъ Шадинова. 22—25

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ սրվակը 5 ռուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ
մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց
ՁՈՒԻ ԿԱԹԻ
երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 ռուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պապօվի եւ Արխատկօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով։ 19—100

ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ
վաճառվում են հետեւեալ գրքերը

«Պատկերներ», Ահարոնեանի, գինն է	1 ր.	— կ.
«Որբունի», օգնութիւն հայ որբերու, պատկերազարդ «Բազմավէպ»	1 »	— »
«Գեղունի», պատկերազարդ թերթ	1 »	— »
«Ալբոմ», Պարիզի տեսարաններից.	20 »	— »
«Ալբոմ», 1900 թւի ցուցահանդէսի տեսարանների	20 »	— »
«Ալբոմ», փոքր դիրքով, Պարիզի եւ 1900 թւի ցուցահանդէսի տեսարանների.	4 »	— »
«Մի խմբր», «Վատ ցաւ», եւ «Ամուսնութիւն», Վ. Արծրունու.	— »	86 »
«Աչոտ երկաթ», Բ. Այվազեանի	1 »	— »
«Հիւսիսի Արծիւը», Բ. Այվազեանի.	1 »	— »
«Հին ցաւ», Լեւ. Սարգսեանի	— »	30 »
«Այց Թիւրքաց Հայաստանին», Լ. Սարգսեանի.	— »	60 »
««Ժողովրդի կրթութեան գործը մեզանում», Լ. Սարգսեանի	— »	20 »
«Կռուածաղիկ», Պ. Պռօշեանի	1 »	30 »
«Հեղինէ», I եւ II մաս, տ. Խատիսեանի	1 »	75 »
«Կովկասի հայք եւ հայոց կաթողիկոսութիւնք», Ս. Երիցեանի	4 »	— »
«Բանաստեղծութիւններ», Պ. Դուրեանի	— »	20 »
«Խամսայի Մէլիքութիւնները», Րաֆֆիի	2 »	— »
«Խաչագողի յիշատակարանը» »	2 »	50 »
«Մարիանա», Թարգմ. Արս. Կրասինիկեանի	1 »	— »
«Կերակուր պատրաստելու ձեռնարկ», Թ. Ա.	— »	40 »

եւ այլ ամեն տեսակ գրքեր։
Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенбергъ" (Лорисъ-Меликовская улица, № 11), Г. Галустяну. 1—3

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ
ԼԷՕ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ, ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՑԵԱԼՈՒՄ
Հատոր առաջին։—XVI—XVII դար
ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊԷԿ
Ծախվում է Թիֆլիսում, «Մշակի» խմբագրատանը.
Օտարաքաղաքացիները դիմում են. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». 4—10

Գ. Լ. ԿՈՒԶԱՆԵԱՆԻ ՊԱՆՍԻՕՆԸ
Յունիսի 10-ին տեղափոխվում է Բօրժոմ ամարանոցը։ Ցանկացողները իրանց որդիներին ուղարկել, կարող են դիմել մինչեւ յունիսի 7-ը, իսկ յետոյ պայմանների մասին տեղեկանալ դպրոցում։ Պարապմունքները ամառը շարունակվում են։ Աշակերտների ընդունելութիւնը ամեն օր։ Бебутовская ул., № 50. 5—6

Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոցում
Ա ր ծ ր ո ւ ն ի Վ. բժ., Վատ ցաւ, պատկերազարդ, Թիֆլիս, 1901 թ. գ. 6 կոպ.
Է չ է գ ա ռ ա, Մարիանա, դրամա 3 գործողութեամբ եւ վերջաբանով, Բագու, 1900 թ. գ. 1 ր.
Ղ ա մ ա զ ե ա ն Ն. քահ., Քրիստոնէական վարդապետութիւն, պետական միջնակարգ դպրոցների հայ աշակերտների համար, Թիֆլիս, 1901 թ. գ. 20 կ.
Շ ի լ լ է ր, Օրլէանի կոյսը, Թիֆլիս, 1901 թ. գ. 20 կ։
Ա բ ե ղ ե ա ն Ման., Գէորգ Դ. Մեծագործ Կաթողիկոս ամենայն հայոց, մի պատկերով, Վղրշ. գ. 50 կոպ.
Ե ր ի ժ ե ա ն Հ ա յ ր ի կ, Խաչի ճառ Յիսուսի վերջին շաբաթ, գ. տիպ., ս. Էջմիածին, գ. 30 կ.
» Մարգարիտ երկնից արքայութեան, գ. տիպ, ս. Էջմիածին, գ. 30 կ.
» Պասիկ եւ Թոռնիկ, ս. Էջմիածին, գ. 60 կ.
Ծ ա տ ո ւ ր ե ա ն Ալ., Երեսուն եւ հինգ տարի, Մոսկ., գ. 30 կ.
Կ օ ս տ ա ն ե ա ն Կ., Ս. Լուսաւորչի աջը, Վղրշ., գ. 15 կ.
Փ ա փ ա զ ե ա ն Վ., Հայ-Բօշաներ, Թիֆլ., գ. 50 կ.
» Սանթօ, Թիֆլ. գ. 30 կ.
Դիմել՝ Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. (հ. շ.) 2—3

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.
կանոնաւոր եւ ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ.
եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն եւ Պոլիս։ Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի (6/19 յունիսի) շոգենաւ՝ ԱՆԱՏՕԼԻ, նաւապետ ԲԻԱՆԿԻ։ Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին կէսօրից յետոյ։
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են չափաւոր գներով։
Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտվէրպէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար։
Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝
ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօյին, Նաբէրէժնայա։ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ Գ. Բաբեկենդամեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխօվի եւ Մայսուրաձէի քարվանսարա։ ԲԱԳՒՈՒ—եղբ. Վ. եւ Ի. Մուլթաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասինի'եանի, № 27։ ՆՕՎՕՐՕՍԻՑԵԱԿ—Վլադիկաւկազի երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (ն. հ. շ.) 9—20

Կոնֆէկտի եւ շօկօլադի գործարան
,,Փ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆ"
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Յայտնում է, որ իր գործարանում պատրաստվում են շաքարեղէնների ամեն տեսակ արտադրութիւններ, որոնք թէ իրանց յատկութեամբ, մաքրութեամբ եւ թէ մատչելի գներով մրցում են Ռուսաստանի առաջնակարգ գործարանների արտադրութիւնների հետ։
Պատրաստում ենք՝ կարամել մրգեղէնից (фруктовая карамель), կարամել լցված (съ начинкою), մարմելադ (пастила), զեֆիր (зефиръ), դրաժէ (драже), քիրվա-շաքար (պաղ-շաքար, леденецъ),
Գործարանում աշխատում են հմուտ վարպետներ՝ մայրաքաղաքից հրաւիրված յայտնի վարպետի հսկողութեան տակ։
Պատուէրները կատարվում են անմիջապէս եւ ճշդութեամբ։
Պրէյս-կուրանտը ուղարկվում է ցանկացողներին ձրի։
Պատուէրների համար դիմել՝ Тифлисъ, Нахаловка, Павловская улица, собственный домъ, № 12.
Թիֆլիսում մեր գործարանի արտադրութիւնները ծախվում են հետեւեալ մագազիններում—Գ. Բայեանդուրեանի, Գ. Ս. Տէր-Սիմօնեանի, Զ. Ի. Սուլխանեանի, Զ. Պ. Պօպօվի, Եղբ. Ս. Ի. Մ. Աբրահամօվների, Հաջի-Ռախմանօվի պարսկական մագազինում, Պետրօի իտալական մագազինում եւ այլն։ Տելեֆօն № 362։
28—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 30 Мая 1901 г.
Электропечатня Грузинск. Т—ва, Большая-Ванкская ул., № 72.